

**Foreningen
Naturparkens Venner**
Bundsvej 1, Ganløse, 3660 Stenløse

NATURPARKEN

mellem Farum og Slangerup

UDGIVET AF
ARBEJDSUDVALGET
FOR NATURPARKEN I
NORDSJÆLLAND

KØBENHAVN
G•E•C GADS FORLAG

1965

© G. E. C. Gads Forlag 1965

Klicheerne er fra F. Hendriksens Eftf., Reproduktionsatelier
Typografien ved Erik Ellegaard Frederiksen
Sat og trykt i J. Jørgensen & Co.s Bogtrykkeri
København

ARBEJDSUDVALGETS MEDLEMMER

P. Egede Andersen, *leder af Biologisk Studiesamling*

Sigurd Hansen, *dr. phil, statsgeolog*

Robert Hellner, *overbibliotekar, Statens pædagogiske Studiesamling*

Knud A. Larsen, *cand. mag.*

Hans Müller, *lektor*

Arne Vagn Nielsen, *videnskabelig assistent ved D.G.U., cand. mag.*

Jørgen Nielsen, *kgl. skovrider*

Olaf Damm Sørensen, *arkitekt, M.A.A.*

Carl Tscherning, *lektor (bogens redaktør)*

Thorvald Vogensen, *cigarsorterer (udvalgets formand)*

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord *side* 7

Naturparkens oldtidshistorie
af cand. mag. Knud A. Larsen 9

Stednavne
af professor, dr. phil. Kristian Hald 35

Strejftog gennem middelalderens historie
af dr. phil. Vilhelm la Cour 46

Landsbyernes og vandmøllernes historie
af afdelingsleder, dr. phil. Viggo Hansen 82

Skovenes historie
af kgl. skovrider E Laumann Jørgensen 115
og kgl. skovrider Just Holten 122

De geologiske forhold i Naturparken
*af videnskabelig assistent ved D.G.U.,
cand. mag. Arne Vagn Nielsen* 133

Kulturgeografi
af docent, dr. phil. Aage Aagesen 179

Skovene og skovbruget
af kgl. skovrider Just Holten 198

Skovens vildt
af kgl. skovrider Just Holten 212

Det åbne lands vegetation
*af amanuensis ved Botanisk Museum,
cand. mag. Bertel Hansen* 217

Fuglelivet i Naturparken
af mag. scient. Anders Holm Joensen 231

Insektlivet i skov og mark
af overlærer Asger Fog 246

De ferske vandede hvirvelløse dyr
af lektor, cand. mag. B. Damstedt 267

Naturfredninger i Mølleådal
af Statens konsulent i naturfredningssager,
civilingeniør C. Blixencrone-Møller 296

Naturparkens opståen og udvikling
af cigar-sorterer Thorvald Vogsen 299

Stedregister 302

Fortegnelse over kort og bilag 306

Tegnere og fotografer 307

Bogen er udgivet med tilskud fra *Kulturministeriet, Friluftsrådet, Københavns kommune* og flere omegnskommuner. Arbejdsudvalget takker for de givne tilskud, der har muliggjort bogens udgivelse.

FORORD

Denne bogs opgave er at give Naturparkens interesserede gæster en baggrund for de mange iagttagelser, der kan gøres i Naturparken mellem Farum og Slangerup, hvor levende natur og menneskeligt virke er groet sammen til et harmonisk hele.

Naturparken er så stor, at både vor historiske fortid, den nutidige kulturgeografiske aktivitet og naturens biologiske samspil kan studeres i bred form. Naturparken er en arbejdende model i målestokken 1:1 af et stykke Østdanmark, — letoverskuelig og med fri adgang for alle.

Naturparken mellem Farum og Slangerup har hverken skarpe grænser eller afmærkede indgange. Alligevel skiller den sig tydeligt ud fra nabolandskaberne i nord og syd ved sin rigdom på naturskønne søer, mose- drag og skove. Det store dalsystem, der rummer Farum Sø, Bastrup Sø og Buresø, danner et naturligt skel, der kun få steder krydses af veje, mellem de tilstødende landbrugsegne.

Fra dalsystemet strækker skovene sig kulisseagtigt ud mod nord og syd og opdeler det dyrkede land i brede båse. Denne mosaik af dyrkede marker, skove og naturlige mose- og sølandskaber medfører, at næppe to af bogens forfattere har den samme begrænsning af deres arbejdsområde. Skovens folk, ferskvandsbiologen, vandmøllernes historiker, det åbne lands botaniker og insektbiolog har områder, der let kan begrænses, men som til gengæld kun dækker mindre dele af Naturparkens område. Derimod færdes geologen, arkæologen, stednavneforskeren og kulturgeografen — samt statistikerens — både over mark, i skov og mose og i landsbyerne. Disse forskere må endda ofte søge udenfor Naturparken for at kunne karakterisere vort arbejdsområde enten som grænseområde eller som kernelandskab.

Alligevel kan Naturparkens område fastlægges. Det strækker sig i øst og vest fra Farum til Slangerup, og medtager mod nord Uggeløse og Lyngø og i syd Jørlunde, Slagslunde, Ganløse og Kirke Værløse, uden at alle forfattere dog behandler alle disse gamle sogne. En grundig topografisk beskrivelse af hvert sogn findes i Trap: Danmark, 5. udgave, og detaillerede ruteangivelser for ture i Naturparken findes i Arbejdsudvalgets to små vejledninger.

I artiklerne er stednavnenes stavemåde lagt så nær op ad den stavemåde, der er anvendt på målebordsbladet som muligt. Men adskillige afvigende former har en så stærk lokal eller faglig tradition, at det har været rimeligt at benytte dem. Det samme gælder navne, der henviser til Statsskovdirektoratets kort eller som er hentet fra Videnskabernes Selskabs kort.

Arbejdsudvalget takker artiklernes forfattere for den beredvillighed med hvilken de har udført et stort og veloplagt arbejde med at åbne et stykke af Danmark for de mennesker, der ønsker og evner at se, hvad der findes af skønhed og kulturværdier i Naturparken mellem Farum og Slangerup.

Thorvald Vognsen

Carl Tscherning